

Петро Войтович

Минуле століття ознаменувалося бурхливим розвитком науки. Було зроблено відкриття, які для попередніх поколінь видавалися неможливими. В останні десятиліття ХХ століття особливо розвинулась одна з головних гілок біологічної науки – молекулярна генетика, виник новий напрям генетики – генетична інженерія. З'явилася можливість генної терапії деяких захворювань людини, а останні роки ХХ століття ознаменувалися ще однією важливою подією – було проведено експеримент щодо клонування тварин. У суспільстві звучали різні оцінки цієї події: одні вважали це великим відкриттям, яке в майбутньому зможе допомогти людству, інші ж, навпаки, що це принижує людину, нищить її гідність.

Історія клонування

Перші спроби клонування тварин були зроблені в 30 роках ХХ століття. Технічний прогрес у сфері молекулярної біології, генетики і штучного запліднення дав змогу це реалізувати. Новий етап у клонуванні визначають експерименти вчених, завершених народженням вівці Доллі (27 лютого 1997 р.). Техніка клонування, яка з 1979 року знаходилася в стадії експериментування на тваринах, була застосована на людині. 13 жовтня 1993 року Джеррі Холл (Holl) і Роберт Стілман (Stillman), двоє вчених з відділу акушерства та гінекології у США, повідомили, що клонування людини стало технічно можливою реальністю, позаяк вони вже зреалізували його на 17 людських ембріонах, отриманих за допомогою запліднення в пробірці, і вивели з них 48 генетично ідентичних ембріонів (метою їхнього тесту було: уможливити потомство неплідним парам, а також відповісти на запитання, чи клонування людських істот може бути так само ефективним, як і клонування тварин).

Що таке клонування?

Клонування – це метод розмноження статевороздільних істот (тварин та людей), за допомогою якого у безстатевий спосіб можна отримати новий організм, який буде генетично ідентичним до організму, що планують клонувати. Слово «клонування» походить від грецького «klon», що означає «галузка», «брунька» і спочатку вживалося для окреслення вегетативної репродукції рослин. Клонування є відомим явищем у рослинному світі.

Для клонування використовують дорослі стовбурові клітини, проте вченими ще не є повністю вивчений потенціал тих клітин. При клонуванні всі гени дитини-клона беруться в одного індивіда. Щоб отримати організм, ідентичний до іншого організму, потрібно, щоб генетична інформація матері була повністю, без змін передана потомству. Проте при статевому розмноженні це неможливо, бо тут новий організм отримує ознаки, які визначатимуть взаємодію материнської і батьківської спадкової інформації, тобто будуть мати риси як і батька, так і матері.

Клонування зустрічається у природі в різних групах рослин та безхребетних тварин (бджоли). Як загальновідомий приклад «природного клонування», який зустрічається і в людини, можемо розглядати феномен однойцевих близнюків. Це завжди дві дівчинки або два хлопчики, які надзвичайно подібні один до одного. Вони мають однакову групу крові. На сьогодні існує два основних види клонування:

- Репродуктивне. Цей метод клонування передбачає процес отримання «життєздатної копії», при якому передбачається доведення процесу до стадії народження генетичного двійника (клона).
- Терапевтичне. Це клонування передбачає доведення генетичної копії до стадії зародка, після чого подальший розвиток клона зупиняється, а отриманий таким чином «клітинний матеріал» використовується для лікарських цілей.

За і проти..

При клонуванні часто зустрічаються різного роду деформації та неповноцінності клона. Ці вади виявляються як у момент народження, так і на пізніших стадіях його розвитку. Коли говорити про клонування людини, то це передбачає створення нового організму, який на всіх стадіях розвитку максимально ідентичний оригіналові. Цим оригіналом може бути людина, котра живе зараз, або, котра жила колись. Тут вчені на користь клонування виводять різні аргументи, основними з яких є:

- Клонування для створення дітей. При такому підході народжується дитина повністю схожа до особи донора. У випадку клонування вже йдеться не лише про те, щоб мати дитину, але мати дитину саме таку, яку хочеться мати (вибір статі, характерних рис).
- Клонування для досліджень – це продукування клонованого ембріона з метою використання його в наукових дослідженнях для лікування хворих і створення нових лікарських препаратів.
- Можливість продукції підмінної особи – очікування своєрідної «безсмертності», пов'язане із клонуванням самого себе і через те – «нескінченного» продовження власного життя.
- Створення «армії клонів» придатних для певних воєнних дій.

Позиція прихильників клонування оперта на переконанні, що людський ембріон на ранніх стадіях розвитку – це не людина, і у зв'язку з тим проведені на ньому експериментування не порушують найважливіших благ людської особи. Однак це суперечить принципу рівності людей, принижує гідність людини і веде до експериментування на людських ембріонах. Клонування ембріонів, незалежно від цілей, суперечить принципам міжнародного права, яке захищає людську гідність: створення людських істот призначених на знищення, свідоме знищення клонованих істот після досягнення наукових цілей, зведення людської істоти до ролі слуги або раба, а також дозвіл на проведення медичних і біологічних експериментів на істотах, які не дали на це згоди, - є морально злим і недопустимим. Тут руйнується інститут сім'ї та ламаються традиційні родинні стосунки. Клонування є не лише порушенням гідності людини і її прав, але також, із точки зору медицини, у клонованих особин процес старіння відбувається набагато швидше, ніж у зачатих природним шляхом. З точки зору психології, психічне життя клонованих людей, процес їхнього самоусвідомлення та пошуку свого місця у житті буде болісним і депресивним.

Церква подає свої аргументи, які засуджують клонування:

- Клонування порушує людську гідність, зводить людське життя до рівня «біологічного

матеріалу».

- Відділяє сферу дітонародження від подружнього акту.
- Спричинює брак поваги до людських ембріонів, які будуть знищені, щоб успішно могла відбутися репродукція цього типу (при клонуванні вівці Доллі було 277 спроб, 8 доведено до ембріональної стадії, з тих 8 дійшло до народження однієї вівці).
- Клонування – це маніпуляція людською прокреацією. При цьому порушуються особові відносини між батьками та дітьми, та й взагалі може зникнути поняття сім'ї та сімейних стосунків.
- Клонування є недопустимим з огляду на гідність клонованої особи. Кожна людина має право для своєї унікальності та неповторності. Також її тіло є елементом гідності і унікальності, тоді, як клонована істота - це завжди «копія» когось іншого. Це вело б до загублення власної ідентичності, до відчуття меншовартості.
- Створення «клонів» живих осіб виключно як джерела до трансплантації органів є зведенням людини до рівня предмету вжитку, що є цілковито недопустимим з точки зору християнського персоналізму.

Висновок

Отже, клонування – це вияв неправильного підходу до свободи наукових досліджень та експериментів. Хтось вбачає в цьому прояв всемогутності науки, проте така наука є без цінностей, без поваги до людини, її гідності та індивідуальності. Причиною цього є відкинення Бога, бо тоді все стає дозволеним і не є гріхом. Проголошення «смерті Бога» приведе до «смерті людини». Клонування якоюсь мірою є поставленням людини на місце Бога. Але, насправді, людина сама собі готує нову форму рабства, нові форми дискримінації та нові форми страждань. Спокусі раю – «будете як боги» – підлягає багато сучасних вчених. Отож, клонування стає трагічною пародією Божої всемогутності. Бог доручив людині панувати над світом, але часто вона вже не вміє або не хоче поставити певні межі, щоб не посягати на владу Бога.

Петро Войтович. Клонування і гідність людської особи//СЛОВО № 1 (49) 2012, с.18-19